

HSS-06

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในประเด็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม
ผ่านแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่

Policy Recommendations in the Issue of Economic Activities and Social Development
through the Concept of Self-reliance of Tribes According to the Sufficiency Economy
Philosophy in the Community Areas in the Nong Hoi Royal Project Development Center,

มวสันต์ ปวนปุ่นวงศ์

Wasan Pounpunwong

¹ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

อีเมล: reddevil_small@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและต้นแบบการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและชุมชน ภายใต้แนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยเลือกนำเสนอข้อมูลจากงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ในส่วนของข้อมูลที่เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-depth Interview) โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นกึ่งมีโครงสร้าง และการเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ 1) เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง 2) ภาคประชาชนในพื้นที่ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็น กล่าวคือ 1.การเปลี่ยนผ่านจากการทำเกษตรแบบดั้งเดิมสู่เกษตรเชิงพาณิชย์ ภายใต้แนวคิดการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2.ส่งเสริมการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และ 4.ส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนและทักษะ การบริการนักท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะในงานวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินงานเชิงพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การดำเนินงานของหน่วยงานภาคเอกชน เปรียบเทียบกับหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนการ ดำเนินการเชิงบูรณาการกับภาคีอื่น ๆ เป็นต้น

คำหลัก: แนวคิดการพึ่งพาตนเอง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

Abstract

The purpose of this research is to present policy recommendations and models for economic activities, social development, and community development under the concept of self-reliance of tribes according to the Sufficiency Economy Philosophy in the community areas in Nong Hoi Royal Project Development Center,

Chiang Mai Province. We selected to provide the complete research data set in the qualitative data section by conducting an in-depth interview by semi-structured Interview and employing a purposive sampling method. The informants were classified into two categories: 1. Involved government officials 2. The public sector in the aforementioned areas. The following are the research findings: 1. The transition from traditional agriculture to commercial agriculture under the concept of self-reliance according to the Sufficiency Economy Philosophy. 2. Promoting decentralization and participation 3. Development of community enterprises and networks for the purpose of developing tourist attractions 4. Increasing awareness of local tourism businesses and tourist service skills. Recommendations for further research include a comparison of the spatial operating models of relevant agencies, such as private sector operations vs government operations, as well as integrated operations with other parties.

Keywords: the concept of self-reliance, sufficiency economy philosophy, the nong hoi royal project development center

บทนำ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง โครงการหลวงกับการพัฒนาสังคมและชุมชนเพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมุ่งนำเสนอในประเด็นของ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและต้นแบบ (model) การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและชุมชน ภายใต้แนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยฉบับดังกล่าว ทั้งนี้สาระสำคัญผู้วิจัยมุ่งอธิบายก็เพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาทการพัฒนาของรัฐผ่านโครงการหลวงหนองหอยในการเข้าไปพัฒนาพื้นที่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในพื้นที่บ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ บ้านแม่ขี - ปางไฮ และบ้านห้วยหวาย ผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมผ่านแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ชุมชนมีการนำแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจไปปรับใช้ในสังคมซึ่งรัฐใช้เป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่สูงและกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเห็นว่าการส่งเสริมดังกล่าวเป็นการสร้างวาทกรรมการพึ่งพาตนเองที่รัฐไทยพยายามใช้ในการสร้างการรวมศูนย์อย่างเบ็ดเสร็จ กล่าวคือ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการหลวงมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวเขามีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถที่จะเพาะปลูกสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นรายได้ของเขาเอง ตามแนวพระราชดำริ "ช่วยเขาเพื่อให้ช่วยตนเอง" โดยอาศัยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินงาน รวมถึงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การรักษาวินัยชีวิตและเอกลักษณ์ของชนเผ่าต่าง ๆ ทั้งนี้แม้ว่าคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการหลวงจะดีขึ้น แต่ก็ยังคงประสบกับปัญหาในเรื่องของ ปัญหาด้านข้อพิพาทที่ดินที่ไม่ชัดเจน และการเข้าถึงทรัพยากร ที่ชาวเขาเริ่มถูกมองว่าเป็นการกีดกันสภาพสภาวะเศรษฐกิจทุนนิยมในปัจจุบัน ยิ่งในพื้นที่เกิดการเปลี่ยนแปลงและการก่อตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการที่แต่เดิมวิถีชีวิตชาวบ้านจะอยู่ภายใต้การทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ดังนั้น แนวทางที่สำคัญในการดำเนินการของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ได้แก่ 1) การกระจายอำนาจให้ชาวบ้านในพื้นที่เข้าร่วมในการจัดสรรที่ดินทั้งการทำเกษตรและการทำธุรกิจการท่องเที่ยว 2) โครงการหลวงและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้อง

ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดตลาดและชนิดพืชที่จะต้องปลูกโดยคำนึงถึงกำไรที่ชาวบ้านจะได้รับเนื่องจากที่ผ่านมาโครงการหลวงจะเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการผลิตทำให้เกษตรกรบางส่วนต้องชนผลผลิตทางการเกษตรสู่ตลาดในเมือง 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแผนพัฒนาพื้นที่ควรให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุก ๆ มิติ โดยเฉพาะเรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการสร้างที่พักเพื่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพต่อการรองรับนักท่องเที่ยวและยกระดับรายได้ของชาวบ้าน (วสันต์, 2564, น. 132)

จากประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เห็นภาพความยั่งยืนในการพัฒนาพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่เกิดจากรัฐจึงนำมาสู่การอธิบายปรากฏการณ์เพื่อสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาของรัฐที่มีต่อพื้นที่หมู่บ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ บ้านแม่ชิ - ปางไฮ และบ้านห้วยห้วย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในบริเวณการพัฒนาที่โครงการหลวงหนองหอยดูแล ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาสู่การศึกษาโดยนำเสนอประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นในสภาพจริงเพื่อนำไปสู่การสร้างแนวทางหรือนโยบายในกระบวนการพัฒนาให้เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติการของรัฐและความร่วมมือของพื้นที่

วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและต้นแบบ (model) การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและชุมชน ภายใต้แนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทความวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยเลือกนำเสนอข้อมูลจากงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ในส่วนข้อมูลที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการนำรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งในการเลือกกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) ซึ่งพื้นที่วิจัย ได้แก่ ชุมชนในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ คือ บ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ บ้านแม่ชิ - ปางไฮ และบ้านห้วยห้วย โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้ (วสันต์, 2564, น. 48) อนึ่ง โครงการการวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณารับรองการพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม วันที่ 18 กรกฎาคม 2564 หนังสือรับรองเลขที่ PSRU-EC 2021/026 ดังนั้นจึงไม่มีการเปิดเผยข้อมูล ส่วนบุคคลหรือรายละเอียดอันจะเป็นการระบุตัวบุคคล ที่เกี่ยวข้อง

1. ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 2 กลุ่ม โดยพิจารณาจากผู้ที่มีบทบาทหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ ดังนี้ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย 1 คน นายอำเภอแมริมเชียงใหม่ 1 คน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง 1 คน ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐสะท้อนให้เห็นถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในประเด็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมผ่านแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่

1.2 ภาคประชาชน ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้ ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองหอยเก่า 1 คน ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองหอยใหม่ 1 คน ผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่จิ – ปางไฮ 1 คน ผู้ใหญ่บ้านบ้านห้วยห้วย 1 คน เครือข่ายเกษตรกร 4 คน

2. เครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) โดยให้ได้ข้อมูลในการทำวิจัยอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นผ่านโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามกึ่งมีโครงสร้างและการนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจะแยกตามกลุ่มตัวอย่างซึ่งแนวคำถามในการสัมภาษณ์จะมีความแตกต่างกันไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บข้อมูลในส่วนของข้อมูลที่เป็นวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลไว้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างเครื่องมือการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยออกแบบเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) (วสันต์, 2564, น. 48)

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของและกำหนดบุคคลที่ต้องการจะสัมภาษณ์ จัดทำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์หน่วยงานโดยทำหนังสืออย่างเป็นทางการ หรืออาจติดต่อประสานทางโทรศัพท์เพื่อชี้แจงและขออนัดสัมภาษณ์ นำส่งหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์หน่วยงานเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเข้าสัมภาษณ์ ภายหลังได้รับการอนุญาตให้สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ประสานติดต่อเพื่อนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์ การดำเนินการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างและมีการเก็บข้อมูลโดยการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพ (วสันต์, 2564, น. 48)

ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยโดยส่วนที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4 ประมวลผลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยเฉพาะเอกสารที่ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกเป็นเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Documents) เอกสารชั้นทุติยภูมิดังกล่าวได้แก่ รายงานการวิจัย หนังสือ ตำรา บทความวิจัยและวารสารทางวิชาการที่ได้รับการนำเสนอและตีพิมพ์เผยแพร่ เอกสารของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลในเชิงนโยบายและกฎหมาย อาทิ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ ราชกิจจานุเบกษา ประกาศกระทรวง แผนยุทธศาสตร์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น เป็นต้น (วสันต์, 2564, น. 48)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) รวมถึงข้อมูลเพิ่มเติมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key person) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบร่วมกันเพื่อที่จะจัดหมวดหมู่ข้อมูลและคัดเลือกข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยไปวิเคราะห์ จากนั้นนำสู่การนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive) ซึ่งเป็นการเขียนอธิบายและให้ความละเอียดของเนื้อหาและสิ่งที่ได้ค้นพบในงานวิจัยนำไปสู่การอภิปรายผลในส่วนสุดท้ายของงานวิจัยฉบับนี้ ทั้งนี้การเขียนนำเสนอข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยจะอ้างอิงบนฐานของวัตถุประสงค์ในการวิจัยของงานชิ้นนี้เป็นสำคัญ (วสันต์, 2564, น. 50)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งที่จะเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในประเด็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและชุมชน ภายใต้แนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งการนำเสนอเชิงพรรณนาออกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนผ่านจากการทำเกษตรแบบดั้งเดิมสู่เกษตรเชิงพาณิชย์ ภายใต้แนวคิดการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในประเด็นเรื่อง การเปลี่ยนผ่านจากการทำเกษตรแบบดั้งเดิมสู่เกษตรเชิงพาณิชย์ จากการเก็บข้อมูลพื้นที่วิจัย ได้แก่ บ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ บ้านแม่ชี - ปางไฮ และบ้านห้วยห้วย พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่โครงการหลวง ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรเข้าถึงระบบทุนนิยมและตลาดสินค้า ซึ่งแต่เดิมวิถีชีวิตการทำเกษตรของชาวบ้านในพื้นที่เป็นลักษณะของการยังชีพ แต่เนื่องด้วยการเข้ามาของโครงการหลวงได้มีการนำองค์ความรู้แบบการทำเกษตรที่มีการจัดสรรโครงสร้างที่มีความซับซ้อนตามกลไกการรับซื้อสินค้า เช่น การกำหนดราคาผลผลิต การกำหนดราคาต้นทุน การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยมาตรฐานของกล้าพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ และการกำหนดชนิดพืชตามฤดูกาล เป็นต้น ขั้นตอนเหล่านี้ได้เตรียมการให้เกษตรกรได้ปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตแต่เดิมเข้าสู่ระบบการผลิตแบบใหม่ที่ต้องคำนึงถึงต้นทุนและขยายพื้นที่เพราะปลูกในการเตรียมผลผลิตป้อนเข้าสู่โครงการหลวง ที่ผ่านมากในความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรและโครงการหลวงก็มีความสัมพันธ์อย่างราบรื่นแต่ในระยะหลัง 5 ปีมานี้สินค้าเกษตรมีปัญหาเรื่องราคาตกต่ำและต้นทุนที่สูงมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรบางกลุ่มออกจากการเป็นสมาชิกของโครงการหลวงและมุ่งหน้าหาตลาดในการจำหน่ายผลผลิตเองโดยไม่พึ่งกลไกการตลาดของโครงการหลวง ปรากฏการณ์นี้เห็นได้อย่างชัดเจนในปัจจุบันที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่บ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ บ้านแม่ชี - ปางไฮ และบ้านห้วยห้วย ได้มีการนำผลผลิตลงจำหน่ายในพื้นที่ในเมืองเองโดยให้เหตุผลว่าราคาดีกว่าหรือไม่ต่างกับที่โครงการหลวงรับซื้อมากนัก และที่สำคัญคือไม่ต้องแบกรับเรื่องเงื่อนไขการรับซื้อของโครงการหลวงที่ชาวบ้านบางส่วนให้ความเห็นว่ามันคือต้นทุนที่ต้องจ่าย (นาย C ชาวบ้านบ้านแม่ชี-ปางไฮ, 25 มิถุนายน 2564)

ภาพที่ 1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ของบ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ บ้านแม่ชี - ปางไฮ และบ้านห้วยห้วย

ภาพที่ 2 การแต่งกายชาติพันธุ์ม้งในพื้นที่ของบ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ บ้านแม่ชิ - ปางไฮ และบ้านห้วยห้วย

จากปัญหาดังกล่าวทำให้เห็นภาพว่าปัจจุบันพื้นที่บ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ บ้านแม่ชิ - ปางไฮ และบ้านห้วยห้วย ได้เปลี่ยนวิธีการผลิตแบบการทำเกษตรแบบดั้งเดิมสู่เกษตรเชิงพาณิชย์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่คำถามที่ตามมาคือ โครงการหลวงและหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความช่วยเหลือหรือส่งเสริมชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรนี่ยังไร ในบทความวิจัยฉบับนี้จึงได้รวบรวมข้อเสนอที่เกิดขึ้นจากภาครัฐและชาวบ้านในพื้นที่กล่าว คือ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายในการช่วยเหลือเกษตรกรภายหลังจากราคาสินค้าเกษตรตกต่ำในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน ชาวบ้านจะต้องนำสินค้าสดไปขายในตลาดในเมืองแต่ถ้าขายไม่ได้ก็ขนกลับมาทิ้งในหมู่บ้าน ดังนั้น ในความเห็นของชาวบ้าน โครงการหลวงและหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างจริงจัง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ในประเด็นนี้ชาวบ้านให้ความเห็นว่า

“ภายหลังจากราคาสินค้าเกษตรขายไม่ได้ชาวบ้านในพื้นที่ไม่ได้มีการให้ความสำคัญในเรื่องของกำไรขาดทุนเลย เพียงแค่พยายามขายผลผลิตของตัวเองให้หมดเท่านั้น ในทางช่วยเหลือก็มีเจ้าหน้าที่จากโครงการหลวงเข้ามาให้ความรู้เรื่องของการแปรรูปอยู่บ้าง แต่ว่าไม่ได้ให้ความรู้โดยตรงในชนิดพืชผักที่ชาวบ้านปลูก แต่อาจจะแนะนำในการแปรรูปไม่ผล เช่น มะเขือเทศ เป็นต้น” (นาย D ชาวบ้านหนองหอยเก่า, 25 มิถุนายน 2564)

ฉะนั้น ในประเด็นนี้บทบาทของโครงการหลวงได้เข้ามาช่วยบ้างแต่ชาวบ้านอยากให้เกิดตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยนำสินค้าที่ชาวบ้านปลูกที่กำลังจะเน่าเสียรับซื้อไปแปรรูปหรือขายในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน

2. เห็นควรให้โครงการหลวงเพิ่มราคารับซื้อผลผลิตทางการเกษตรทุกชนิดให้เท่ากับราคาตลาดในเมือง และปรับเปลี่ยนเงื่อนไขบางประการเพื่อให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตให้แก่โครงการหลวงได้โดยไม่ขาดทุน ทั้งนี้ควรที่จะส่งเสริมให้นักวิชาการด้านการเกษตรและนักการตลาดเข้าให้ความรู้แก่ชาวบ้านเพื่อเพิ่มมูลค่าการผลิต ซึ่งชาวบ้านจะมีแรงจูงใจการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการหลวงเพิ่มมากขึ้นก่อให้เกิดเครือข่ายเกษตรกรในการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ต่อไป ข้อมูลดังกล่าวได้จากการสัมภาษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาประเด็นนี้กล่าวคือ

“ไม่ได้มีเจ้าหน้าที่โครงการหลวง เจ้าหน้าที่รัฐ นักวิชาการ อาจารย์ หรือผู้เชี่ยวชาญจากในเขตเมือง มาให้ความรู้ในด้านเกษตรแก่คนแต่อย่างใด แต่จะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายขายของบริษัทเอกชนได้ขึ้นมาให้คำแนะนำในการใช้สารเคมี แต่ก็ไม่ได้บ่อยมากนัก รายได้การขายผลผลิตการเกษตรไม่ได้ดีเท่าที่ควรนัก โดยผักกาดขาว ราคายังพอดีที่จะได้กำไรอยู่บ้าง แต่ว่าผักกะหล่ำปลี และสลัดแก้ว อาจจะต้องขายในราคาที่ขาดทุน และเมื่อขายไม่ได้ อาจจะต้องยอมทิ้งผลผลิต โดยไม่ได้มีการนำมาแปรรูปแต่อย่างใด ทั้งนี้ชาวบ้านไม่สามารถได้กำไร หรือขาดทุนจากการขายผลผลิต อาจจะต้องนำทรัพย์สินเข้าขำนำ เพื่อมาลงทุนและนำกำไรมาผ่อนส่ง ทำซ้ำแบบนี้ต่อไป ชาวบ้านมักจะมีลักษณะในการทำสวน ทำไร่ มักจะทำพืชชนิดเดียวหมดทั้งสวน เช่น ผักกาดขาวก็จะมีผักกาดขาวหมดทั้งแปลง ด้วยเหตุนี้อยากจะเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ไข” (นาย D ชาวบ้านหนองหอยใหม่, 25 มิถุนายน 2564)

จากข้อเสนอแนะข้างต้นในพื้นที่วิจัย ในทรรศนะของผู้วิจัยสังเกตว่าในความเปลี่ยนแปลงผ่านจากการทำเกษตรแบบดั้งเดิมสู่เกษตรเชิงพาณิชย์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องทำความเข้าใจว่าการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรให้ชาวบ้านมันมีความเปลี่ยนแปลงไปมากจากการที่ต้องการให้ชาวบ้านมีอาชีพเพียงอย่างเดียว แต่การทำเกษตรเชิงพาณิชย์มันต้องเข้าใจถึงกลไกตลาดสมัยใหม่และระบบทุนนิยมอย่างเข้มข้น ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นจากแนวทางการพัฒนาของโครงการหลวงและการตอบสนองจากชาวบ้านทำให้เห็นภาพความไม่ราบรื่นในความสัมพันธ์ของการพัฒนาตามแนวทางที่ทำกันมา ฉะนั้น ในบทความวิจัยฉบับนี้ได้เสนอข้อค้นพบปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมกับการนำเสนอข้อมูลที่ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ไขปัญหาให้แก่ชาวบ้าน อย่างไรก็ตามภายใต้แนวคิดการพึ่งพาตนเองและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชาวบ้านยังคงยึดถือเป็นแนวปฏิบัติซึ่งส่วนใหญ่มองว่าเป็นหลักการในการดำเนินชีวิตมากกว่าที่จะนำมาใช้ในระบบการเกษตรเชิงพาณิชย์หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากราคาสินค้าตกต่ำได้

2. ส่งเสริมการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย

จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยในพื้นที่ศึกษาพบว่าแนวทางการพัฒนาของโครงการหลวงมีแนวโน้มที่มีลักษณะการกระจายอำนาจค่อนข้างน้อยเนื่องจากเป็นแนวทางการพัฒนาในแนวคิดที่มีการจัดแผนการพัฒนาให้แก่ชาวบ้านในชุมชนตามหลักการที่เชื่อว่าชาวบ้านควรได้รับการพัฒนาทั้งอาชีพ ความเป็นอยู่ การศึกษา และสาธารณสุข ดังนั้น การดำเนินการของการพัฒนาจึงอิงกับนโยบายจากส่วนกลางที่ถูกนำไปใช้กับพื้นที่ที่โดยเป็นลักษณะของการหยิบน้อยกว่าจะเป็นในลักษณะของการมีส่วนร่วม ฉะนั้น ในประเด็นนี้ผู้วิจัยจึงต้องการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการดำเนินการพัฒนาที่ผ่านมาของโครงการหลวงที่ละเลยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและชาวบ้านในการพัฒนาพื้นที่ตั้งแต่การทำเกษตรกรรมจนถึงการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยว แต่อย่างไรในความหมายนี้ผู้วิจัยไม่ได้หมายถึง การขาดการมีส่วนร่วมทั้งหมด การเอารัดเอาเปรียบหรือการสั่งการของโครงการหลวงที่กระทำต่อชาวบ้าน แต่หากเพียงผู้วิจัยจะนำเสนอว่าที่ผ่านมาบทบาทของชาวบ้านมีน้อยเกินไปต่อการพัฒนาพื้นที่ซึ่งจากการสัมภาษณ์คือ

“อยากให้โครงการหลวงและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดสรรที่ดินในการทำเกษตรกรรมและธุรกิจการท่องเที่ยว โดยที่ผ่านมามีความขัดแย้งกันเพราะว่าชาวบ้านไม่มีอำนาจและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ชาวบ้านเห็นว่าการหน่วยงานภาครัฐและโครงการหลวงให้อำนาจแก่ชุมชนในการจัดสรรที่ดินจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนเป็นอย่างมาก คือ การลดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย มีการกระจายรายได้ให้แก่ชาวบ้าน ยกตัวอย่าง คือ ที่การจัดสรรพื้นที่ในการขายของในโซนขาย การจัดสรรพื้นที่เกษตรและที่พัก” (ผู้นำหมู่บ้านหนองหอยเก่า, 25 มิถุนายน 2564)

จากบริบทของปัญหาข้างต้นชี้ให้เห็นว่าชาวบ้านมีความต้องการเข้ามีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อสรุปในเชิงนโยบายที่ชาวบ้านได้สะท้อนให้ฟังเพื่อที่หน่วยงานภาครัฐและโครงการหลวงจะนำไปสู่การกระจายอำนาจและเพิ่มอำนาจให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว คือ

1. การกระจายอำนาจให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่จะต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าร่วมในการจัดสรรที่ดินทั้งการทำเกษตรและการทำธุรกิจการท่องเที่ยว เพราะที่ผ่านมาชาวบ้านถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับการใช้ที่ดินผิดประเภทในการสร้างที่พักรับนักท่องเที่ยวรวมถึงการบุกรุกที่ดินที่เป็นป่าต้นน้ำ ดังนั้นโครงการหลวงและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญในประเด็นนี้เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชาวบ้านในพื้นที่โครงการหลวง

2. ในเรื่องการพัฒนาด้านการเกษตรชาวบ้านเห็นว่าโครงการหลวงและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดตลาดและชนิดพืชที่จะต้องปลูกโดยคำนึงถึงกำไรที่ชาวบ้านจะได้รับเนื่องจากที่ผ่านมาโครงการหลวงจะเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการผลิตทำให้เกษตรกรบางส่วนต้องขนผลผลิตทางการเกษตรลงสู่ตลาดในเมือง ด้วยเหตุนี้ ถ้ามีการสร้างความเข้าใจกันระหว่างเกษตรกรและชาวบ้านก็จะนำไปสู่การสร้างอาชีพและกระจายรายได้ให้แก่ชาวบ้านอย่างแท้จริง

3. ในกรณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแผนพัฒนาพื้นที่ควรให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุก ๆ มิติ เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มีความเฉพาะในเรื่องวิถีชีวิตและประเพณี ดังนั้น หลักการพัฒนาพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องให้ชาวบ้านเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดแผนพัฒนาดังกล่าวโดยเฉพาะเรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการสร้างที่พักเพื่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพต่อการรองรับนักท่องเที่ยวและยกระดับรายได้ของชาวบ้าน

3. พัฒนาศักยภาพชุมชนและเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย

เนื่องด้วยกระแสนิยมของการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอยจึงทำให้ชาวบ้านมีการปรับเปลี่ยนอาชีพจากเดิมทำการเกษตรเพียงอย่างเดียวก็เริ่มที่ทำธุรกิจที่พักและบริการให้แก่นักท่องเที่ยว ด้วยปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1. เรื่องราคาที่พักนักท่องเที่ยวที่ไม่มีมาตรฐานเดียวกัน 2. ราคาอาหารและสินค้าอื่น ๆ ที่มีราคาแพงเกินไป ปัญหาทั้ง 2 นี้ถูกนำมาถกเถียงกันในกลุ่มผู้นำชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้านโดยเห็นควรที่จะมีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนทั้งสินค้าเกษตรและการทำธุรกิจการท่องเที่ยว โดยเหตุผลก็คือ

1. ต้องการให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีมาตรฐานในด้านราคาและคุณภาพในการบริการและรองรับนักท่องเที่ยว

2. ต้องการรักษารายได้ของนักท่องเที่ยวโดยการควบคุมราคาสินค้าต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น สินค้าเกษตร ของที่ระลึก และราคาอาหารเครื่องดื่ม ให้อยู่ในราคาที่ไม่แพงจนเกินไป

3. ต้องการเกิดเครือข่ายของชาวบ้านในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยจัดโครงสร้างให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันเพื่อลดช่องว่างระหว่างรายได้ของชาวบ้าน

4. ต้องการป้องกันทุนภายนอกที่เข้ามาลงทุนในพื้นที่โดยให้วิสาหกิจชุมชนเป็นตัวแสดงหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่เพื่อกระจายรายได้ให้แก่ชาวบ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านได้ให้ความเห็นในประเด็นนี้กล่าวคือ

“โครงการหลวงได้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อทำกิจการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีการสร้างบ้านพักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว แต่ว่าพื้นที่ที่มีการเข้าไปจัดทำบ้านพักท่องเที่ยวนั้นเป็นพื้นที่ป่า จึงทำให้ชาวบ้านต้องกลายเป็นผู้ต้องหาในคดีบุกรุกป่าโดยกรมป่าไม้ ได้เป็นกังวลว่าการทำธุรกิจการท่องเที่ยวนี้ อาจจะเป็นการเปลี่ยนมือของนายทุนจึงจำเป็นต้องฟ้องร้องตาม

กฎหมาย ดังนั้นอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนและการพัฒนาเครือข่ายชุมชนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เนื่องจากการพัฒนาในเรื่องของการท่องเที่ยวในปัจจุบันรายได้ดีกว่าด้านการเกษตรเป็นอย่างมาก ส่วนความต้องการของตลาดในสินค้าเกษตรลดน้อยลงและราคาคงตัว แต่รายได้ที่อยู่ในพื้นที่มาจากธุรกิจท่องเที่ยวค่อนข้างมาก ประโยชน์จากการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนชาวบ้านมีรายได้พอที่จะส่งเสียบุตรหลานได้ มักจะส่งให้บุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนในอำเภอ แต่หากยังติดปัญหาเรื่องรายได้ มักจะส่งให้เรียนโรงเรียนในหมู่บ้านเนื่องจากรายได้ไม่พอ” (ผู้นำหมู่บ้านหนองหอยเก่า, 25 มิถุนายน 2564)

บทสัมภาษณ์ข้างต้นในประเด็นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการบริหารจัดการเกี่ยวกับการรองรับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ตัวแสดงที่สำคัญในการพัฒนาประเด็นนี้ก็นำไปสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายชาวบ้านทั้งในเรื่องสินค้าการเกษตรและธุรกิจการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้าน โครงการหลวง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้ วิสาหกิจชุมชนจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรวมกลุ่มของชาวบ้านในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอยแต่ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างจริงจัง วิสาหกิจชุมชนนี้จะกลายเป็นตัวขับเคลื่อนให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิมและเป็นใบเบิกทางสู่โอกาสในด้านต่าง ๆ อย่างที่เห็นได้ชัด คือ การเข้าถึงเรื่องการศึกษาที่บทสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่าการมีโอกาสได้ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในเมืองแพร่ผันตามรายได้

ภาพที่ 3 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นในบริเวณดอยม่อนแจ่มของโครงการหลวงหนองหอย

ภาพที่ 4 การพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ดอยม่อนแจ่มของโครงการหลวงหนองหอย

4 ส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนและทักษะการบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย จากการศึกษาข้อมูลหน่วยงานภาครัฐในแนวทางการส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนและทักษะการบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย พบว่า (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เทศบาลแม่แจ่ม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่, 6 ตุลาคม 2564)

“ในอดีตชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่แล้วเป็นเกษตรกรเชิงพาณิชย์เกือบทั้งหมด แต่ในส่วน 5 ปีหลังมานี้ ได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดแล้ว กล่าวคือ ประชาชนได้หันมาสร้างบ้านพัก รีสอร์ท สำหรับนักท่องเที่ยว เลียส่วนใหญ่แล้ว”

ทั้งนี้หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับโครงการหลวงได้ดำเนินการในการส่งเสริมชาวบ้านในเรื่องการท่องเที่ยวและทักษะการบริการนักท่องเที่ยวโดยดำเนินการในรูปของแผนงานและโครงการภายใต้ 1 ปีงบประมาณ กล่าวคือ

“ที่ผ่านมาเราตระหนักถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวและให้ความรู้แก่ชาวบ้านในทักษะของการทำการชีพบริการนักท่องเที่ยวโดยเริ่มจากการลงพื้นที่ เพื่อติดตาม ตรวจสอบ สอดตามความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่ และจัดลำดับความสำคัญและรายงานต่อส่วนกลางเพื่อกำหนดเป็นแผนพัฒนาโดยการจัดทำแผนพัฒนาจะมีการจัดทำปีละ 1 ครั้ง โดยปัจจุบันก็ดำเนินการพัฒนาโดยจัดสัดส่วนที่พักให้ไม่เกิดการบุกรุกที่ป่าและกำหนดมาตรฐานในการสร้างที่พักให้แก่ชาวบ้าน”

การส่งเสริมชาวบ้านด้านการท่องเที่ยวเป็นไปภายใต้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ เน้นการพักผ่อน เสพบรรยากาศและความงามของธรรมชาติ ชมความงามของผลผลิตทางการเกษตรและเรียนรู้วัฒนธรรมชาติพันธุ์ม้ง ดังนั้น ในแนวทางการส่งเสริมตรงนี้จึงต้องพยายามทำความเข้าใจกับชาวบ้านที่มีบางส่วนปรับตัวไม่ทันต่อกระแสของการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ประเด็นตรงนี้จึงน่าสนใจในการนำไปสู่ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายในการส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนและทักษะการบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย โดยต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นโครงการหลวง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน โดยต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของปราชญ์ชาวบ้านรวมถึงเครื่องมือที่ทันสมัยจากภาครัฐและเอกชน

ภาพที่ 5 การพัฒนาพื้นที่กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวและที่พักในการรองรับนักท่องเที่ยว

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ประเด็นเรื่องข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในประเด็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมผ่านแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงได้ทำการสรุปตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปข้อค้นพบในข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในประเด็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมผ่านแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในประเด็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมผ่านแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่	ข้อค้นพบ
<p>1. การเปลี่ยนผ่านจากการทำเกษตรแบบดั้งเดิมสู่เกษตรเชิงพาณิชย์ ภายใต้แนวคิดการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ โครงการหลวงและหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างจริงจัง โดยชาวบ้านอยากให้แก้ไขตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยนำสินค้าที่ชาวบ้านปลูกที่กำลังจะเน่าเสียรับ ควรมีมาตรการรับซื้อไปแปรรูปหรือขายในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ■ โครงการหลวงควรเพิ่มราคาซื้อผลผลิตทางการเกษตรทุกชนิดให้เท่ากับราคาตลาดในเมือง และปรับเปลี่ยนเงื่อนไขบางประการเพื่อให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตให้แก่โครงการหลวงได้โดยไม่ขาดทุน ■ ควรที่จะส่งเสริมให้นักวิชาการด้านการเกษตรและนักการตลาดเข้าให้ความรู้แก่ชาวบ้านเพื่อเพิ่มมูลค่าการผลิต ซึ่งชาวบ้านจะมีแรงจูงใจการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการหลวงเพิ่มมากขึ้นก่อให้เกิดเครือข่ายเกษตรกรในการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่
<p>2. ส่งเสริมการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ การกระจายอำนาจให้ชาวบ้านในพื้นที่จะต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าร่วมในการจัดสรรที่ดินทั้งการทำเกษตรและการทำธุรกิจการท่องเที่ยว เพราะที่ผ่านมาชาวบ้านถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับการใช้ที่ดินผิดประเภทในการสร้างที่พักรับนักท่องเที่ยวรวมไปถึงการบุกรุกที่ดินที่เป็นป่าต้นน้ำ ■ ในเรื่องการพัฒนาด้านการเกษตรชาวบ้านเห็นว่าโครงการหลวงและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดตลาดและชนิดพืชที่จะต้องปลูกโดยคำนึงถึงกำไรที่ชาวบ้านจะได้รับ ■ ควรมีการสร้าง ความเข้าใจกันระหว่างเกษตรกรและชาวบ้านก็จะนำไปสู่การสร้างอาชีพและกระจายรายได้ให้แก่ชาวบ้านอย่างแท้จริง

ตารางที่ 1 สรุปข้อค้นพบในข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในประเด็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมผ่านแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในประเด็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมผ่านแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่	ข้อค้นพบ
<p>2. ส่งเสริมการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแผนพัฒนาพื้นที่ควรให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุก ๆ มิติ เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความเฉพาะในเรื่องวิถีชีวิตและประเพณี ■ หลักการพัฒนาพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องให้ชาวบ้านเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดแผนพัฒนาดังกล่าวโดยเฉพาะเรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการสร้างที่พักเพื่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพต่อการรองรับนักท่องเที่ยวและยกระดับรายได้ของชาวบ้าน
<p>3. พัฒนาวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้าน โครงการหลวง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ■ วิสาหกิจชุมชนจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรวมกลุ่มของชาวบ้านในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย แต่ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างจริงจัง วิสาหกิจชุมชนนี้จะกลายเป็นตัวขับเคลื่อนให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิมและเป็นใบเบิกทางสู่ออกาสในด้านต่าง ๆ อย่างที่เห็นได้ชัด คือ การเข้าถึงเรื่องการศึกษาที่บทสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่าการมีโอกาสได้ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในเมืองแปรผันตามรายได้

ตารางที่ 1 สรุปข้อค้นพบในข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในประเด็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมผ่านแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในประเด็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมผ่านแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่	ข้อค้นพบ
<p>4. ส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยว ชุมชนและทักษะการบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ การส่งเสริมชาวบ้านด้านการท่องเที่ยวเป็นไปภายใต้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ เน้นการพักผ่อน เสพบรรยากาศและความงามของธรรมชาติ ชมความงามของผลผลิตทางการเกษตรและเรียนรู้วัฒนธรรมชาติพันธุ์ ■ แนวทางการส่งเสริมตรงนี้จึงต้องพยายามทำความเข้าใจกับชาวบ้านที่มีบางส่วนปรับตัวไม่ทันต่อกระแสของการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ■ การส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนและทักษะการบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย โดยต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นโครงการหลวงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน โดยต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของปราชญ์ชาวบ้านรวมถึงเครื่องมือที่ทันสมัยจากภาครัฐและเอกชน

การอภิปรายผลการศึกษา จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจุบัน แนวทางการพัฒนาของโครงการหลวงหนองหอย ยังมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับข้อพิพาทในเรื่องของที่ดิน มียังความมูมมองระหว่างภาครัฐและชุมชนที่แตกต่างกัน ในมุมมองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมองว่าจุดประสงค์ของการจัดการที่ดินของโครงการหลวงหนองหอย คือ เพื่อแบ่งที่ดินให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีที่ดินสำหรับการทำเกษตรกรรม แต่ในปัจจุบัน มีการส่งเสริมให้เกิดธุรกิจท่องเที่ยว ชาวบ้านส่วนหนึ่งได้ปรับพื้นที่ดังกล่าวเพื่อรองรับธุรกิจการท่องเที่ยว เท่ากับว่าเป็นการใช้ที่ดินผิดวัตถุประสงค์ กลายเป็นปัญหาข้อพิพาทที่ต้องได้รับการจัดการที่เหมาะสม อีกทั้งยังมีประเด็นในเรื่องของการมีส่วนร่วมภาคประชาชนที่ภาครัฐยังไม่สามารถสื่อสารในเรื่องของการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างชัดเจน (เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เทศบาลแม่เฒ่า อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่, 6 ตุลาคม 2564)

ทั้งนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายและต้นแบบในการจัดการในพื้นที่ ตามแนวทางที่ได้นำเสนอข้างต้นดังต่อไปนี้

1. รัฐต้องมีการสนับสนุนการกระจายอำนาจให้ชาวบ้านในพื้นที่เข้าร่วมในการจัดสรรที่ดินทั้งการทำเกษตรและการทำธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะต้องมีการทบทวนตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินหรือแม้กระทั่งในเรื่องของเงื่อนไขของเศรษฐกิจ ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ เช่น เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดด้านราคาและต้นทุนการผลิต เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ใช่การกำหนดราคาผ่านโครงการหลวงอย่างที่ผ่านมา กระบวนการนี้จะเป็นการสร้าง ความเข้าใจกันระหว่างเกษตรกรและชาวบ้าน กับหน่วยงานรัฐซึ่งจะนำไปสู่การสร้างอาชีพและกระจายรายได้ให้แก่ชาวบ้านอย่างแท้จริงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ วิสุทธ จิตอารี และกฤษณา รัตนพฤกษ์ ที่ชี้ให้เห็นว่าการกระจายอำนาจบนฐานของการพัฒนาชุมชนก่อให้เกิดการสร้างอาชีพให้แก่ชุมชน (วิสุทธ จิตอารี และกฤษณา รัตนพฤกษ์, 2550, น. 217-230) ในขณะเดียวกัน เกษมสันต์ ยศรุ่งโรจน์ และ ณรงค์ศักดิ์ จันทน์นวล อธิบายเพิ่มเติมว่าการดำเนินงานของโครงการหลวงมีบริบทที่คล้ายคลึงกับการดำเนินหน่วยงานของภาครัฐเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของหลายภาคส่วนซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาสังคมและชุมชน โดยเฉพาะในการพัฒนาอาชีพส่งเสริมการปลูกพืชเมืองหนาวสายพันธุ์ต่าง (เกษมสันต์ ยศรุ่งโรจน์ และ ณรงค์ศักดิ์ จันทน์นวล, 2561, น. 217-230) สำหรับในประเด็นเรื่องรัฐต้องมีการสนับสนุนการกระจายอำนาจในงานวิจัยฉบับนี้ ยังได้อธิบายเพิ่มเติมต่อยอดองค์ความรู้จากงานของ จิรภัทรและคณะ ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ของรัฐโดยรัฐต้องการพัฒนาให้เป็นไปตามแนวคิดของรัฐโดยเฉพาะด้านการศึกษาที่รัฐพยายามพัฒนาบนพื้นที่สูงเพื่อทำให้คนบนพื้นที่สูงมีองค์ความรู้ ทักษะและความเชื่อแบบคนในเมืองดังนั้นในความหมายนี้การพัฒนาดังกล่าวรัฐใช้ระบบการศึกษาเข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา (จิรภัทร มหาวงค์ และคณะ, 2559, น. 144-126)

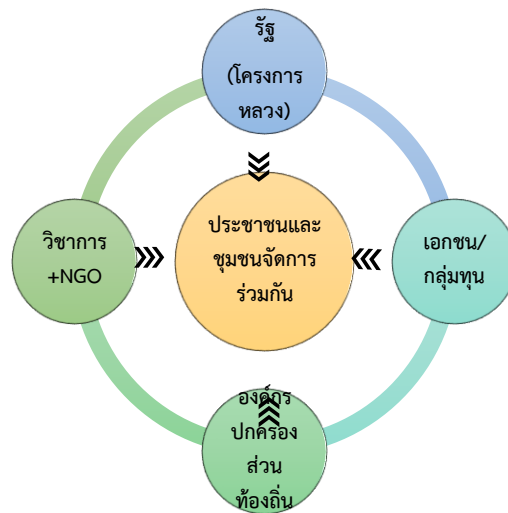
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีแผนพัฒนาพื้นที่โดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุก ๆ มิติ เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มีความเฉพาะในเรื่องวิถีชีวิตและประเพณี ดังนั้น หลักการพัฒนาพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องให้ชาวบ้านเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดแผนพัฒนาดังกล่าวโดยเฉพาะเรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการสร้างที่พักเพื่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพต่อการรองรับนักท่องเที่ยวและยกระดับรายได้ของชาวบ้าน จากผลการวิจัยสอดคล้องของ ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ ที่อธิบายให้เห็นการพัฒนาพื้นที่โดยเน้นหลักการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะการดำเนินการผ่านการประสานงานกับเครือข่ายผู้นำชุมชนให้เกิดการมีจิตสำนึกท้องถิ่น (ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ, 2560, 208-239) อย่างไรก็ตามผลการศึกษาดังกล่าวได้ก็ได้อธิบายแตกต่างไปจากงานของ รุจ กสิวุฒิ ที่ให้ข้อเสนอว่าสาเหตุปัญหาในพื้นที่ชนบท เกิดจากการบริหารภาครัฐอ่อนแอ โครงสร้างเศรษฐกิจไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนได้ แต่ในทรรศนะของผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นการพัฒนาพื้นที่ที่มีปัจจัยความสำเร็จอย่างหลากหลายไม่ได้เป็นลักษณะที่อิงแอบกับภาครัฐเพียงอย่างเดียวแต่ยังต้องอาศัยปัจจัยการมีส่วนร่วมจากชุมชนด้วย (รุจ กสิวุฒิ, 2557, น. 168-183)

3. การจัดการร่วมกับรัฐ และ “พหุภาคีสนับสนุน” จากภายนอก โดยการเปิดให้ร่วมกันจัดทำโครงการ หรือเปิดโอกาสให้เข้ามาบริหารในแผนแม่บทต่างๆ เพื่อเป็นการขยายเป้าหมาย แผนงาน และ งบประมาณร่วมกัน ตลอดจนกฎกติกาอื่นๆ ซึ่งอาจจะมี การดำเนินการในรูปแบบของ การจัดเวทีเสวนา การเข้าเป็นตัวแทน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสะท้อนเห็นภาพของ การแบ่งพื้นที่ บทบาท อำนาจ (อำนาจแนวคิด / กฎหมาย กับอำนาจใจในชุมชนแต่ละฝ่ายในการจัดการพื้นที่ทั้งของชุมชนและรัฐ เพื่อประโยชน์

สุขของประชาชนทั้งพื้นที่ ในลักษณะของการใช้หลักการในเรื่องของการประนีประนอม โดยรัฐจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาให้น้อยที่สุด สำหรับผลการวิจัยที่เป็นข้อเสนอแนะในประเด็นนี้สอดคล้องกับ โฆษิต ไชยประสิทธิ์ ที่สะท้อนให้เห็นชุมชนเองก็มีความต้องการจะมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน แต่ยังขาดกระบวนการ วิธีการ งบประมาณในการดำเนินงาน (โฆษิต ไชยประสิทธิ์, 2550) ดังนั้น ภาครัฐจึงเป็นตัวแสดงที่จะต้องบูรณาการความความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ แต่สำหรับงานของ ญัฐรุฑฒิ ทรัพย์อุปลัฎมภ์ อธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนว่า เป็นการพัฒนาประเภทหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง โดยมีปรัชญาแนวความคิด หลักการและวิธีการปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานดั้งเดิมคือเป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ ดังนั้นในข้อค้นพบจากงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยเห็นว่าในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย กระบวนการพัฒนายังคงมีอำนาจรัฐเข้มข้นกว่าท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันก็มีการพัฒนาความร่วมมือและภาคีเครือข่าย (ญัฐรุฑฒิ ทรัพย์อุปลัฎมภ์, 2558, น. 52)

จากข้อเสนอเชิงนโยบายข้างต้นในทรรศนะของผู้วิจัยนำมาสู่การเสนอตัวแบบในการข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในประเด็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมผ่านแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ชุมชนบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 6 ตัวแบบ(Model) การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจการพัฒนาสังคมและชุมชน ภายใต้แนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการหลวงในทรรศนะของผู้วิจัย

จากตัวแบบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจการพัฒนาสังคมและชุมชน ภายใต้แนวคิดการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการหลวง โดยจะต้องมีการปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาชุมชน

กลุ่มชาติพันธุ์โดยมุ่งบูรณาการดำเนินงานอย่างเป็นองค์รวม โดยมีประชาชนชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เป็นศูนย์กลาง พัฒนาพร้อมกันทั้งคนและพื้นที่โดยนำกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและประชาชนเข้ามา นอกจากนี้ กรอบนโยบายของรัฐ (National Policy Frameworks) ควรสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามอย่างแท้จริงของกระบวนการการแผ่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบความสำเร็จในประเทศไทยในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชนระดับองค์การ และระดับประเทศโดยเน้นการพึ่งพาตนเองได้ด้วยหลักทางสายกลาง และนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกควบคู่ไปกับการสร้างระบบเศรษฐกิจวัฒนธรรมที่ส่งผลให้คนในชุมชนสามารถดำรงชีพและดำรงชาติอยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งทางภูมิปัญญา (จุฑาพรรณ ผดุงชีวิต, 2550, น. 1-44) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำหพันธ์ ชัยอนันต์ สมุทวณิช มองว่าความพอเพียงมิได้มีความหมายในแง่เศรษฐศาสตร์เพียงด้านเดียว แต่มีความหมายเชิงปรัชญา จริยธรรม คุณค่าและปทัสถานทางพฤติกรรมสำหรับการดำเนินชีวิตในทุก ๆ ด้านอีกด้วย นอกจากนี้ปรัชญาการพัฒนาที่เน้นทางสายกลางยังเป็นขั้วสมมาตรคือเป็นความพอเพียงที่มีพลวัตและมีแง่มุมทางด้านปรัชญาด้านเศรษฐศาสตร์ คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในและภายนอกและสามารถพึ่งตนเองได้ โดย กระบวนการทั้งหมดนั้นต้องอาศัยความต่อเนื่องและการเรียนรู้ท่ามกลางการลงมือทำและการปรับตัวและการสื่อสารกันเองของชุมชน และระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ กับแกนนำและตัวแทนเป็นปัจจัยสำคัญของการจัดตั้ง และการจัดการร่วมกัน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2542, น. 36)

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินงานเชิงพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การดำเนินงานของหน่วยงานภาคเอกชน เปรียบเทียบกับหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนการดำเนินการเชิงบูรณาการกับภาคีอื่น ๆ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเกิดจากการสนับสนุนจากบุคคลหลายท่าน โดยผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ซึ่งเป็นผู้ให้ทุนในการทำโครงการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม เกษตรกรและประชาชน ในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- เกษมสันต์ ยศรุ่งโรจน์ และ ณรงค์ศักดิ์ จันทน์นวล. (2561). โครงการพัฒนาโดยองค์กรภาครัฐกับวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยง. *วารสารพิษเนศวร์สาร*, 1(14), 217-230.
- จิรภัทร มหาวงค์ และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 4(18), 144-126.
- จุฑาพรรณ ผดุงชีวิต. (2550). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : การตีความเชิงวิพากษ์ว่าด้วยมิติทางวัฒนธรรมจากมุมมองหลังสมัยนิยม. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 47(3), 1-44.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ. (2560). การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนของครูในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์สาร*, 1(19), 208-239.

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2542). *ทฤษฎีใหม่ : มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด ในเอกสารประกอบการ สัมมนาโครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน : ทฤษฎีใหม่ตามแนวทางพระราชดำริ*. นนทบุรี : สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- โฆษิต ไชยประสิทธิ์. (2550). *การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในมิติการพัฒนาจากภายใน กรณีศึกษาชุมชนในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ตาบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2562, จาก www.research.cmru.ac.th/2012/.../NRCT-12-HUSO-12-53-FULL.pdf.
- ณัฐรุจุมิ ทรัพย์อุปลัมภ์. (2558). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- รุจ กสิวุฒิ. (2557). *การพัฒนาบทบาทหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในการพัฒนาชนบทตามแนวพระราชดำริ*. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 1(17), 168-183.
- วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์. (2564). *โครงการหลวงกับการพัฒนาสังคมและชุมชนเพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- วิสุทธธ จิตอารี และกฤษณา รัตนพฤกษ์. (2550). *การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการหลวง : กรณีศึกษาผ้าทอชาติพันธุ์ลื้อฮ่อ*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน).
- เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เทศบาลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. (6 ตุลาคม 2564). สัมภาษณ์.
- นาย C ชาวบ้านบ้านแม่ชี – ปางไฮ. (25 มิถุนายน 2564). สัมภาษณ์.
- นาง D ชาวบ้านหนองหอยใหม่. (25 มิถุนายน 2564). สัมภาษณ์.
- นาย D ชาวบ้านหนองหอยเก่า. (25 มิถุนายน 2564). สัมภาษณ์.
- หมู่บ้านหนองหอยเก่า. (25 มิถุนายน 2564). สัมภาษณ์.